

شرق شناسی

پیشینه فکری برخورد تمدن ها

دکتر محمود حمدی زقزوق

ترجمه و تحقیق: سید مصطفی زارعی

Zaqquq, Mahmud Hamdi

زقزوق، محمود حمدي

الإستشراق و الخلفية الفكرية للصراع الحضاري. فارسي |
شرق شناسی و پیشینه فکری برخورد تمدن ها / محمود حمدي زقزوق: ترجمه و تحقیق سيد مصطفی زارعی.
- مشهد: بنیاد پژوهشهای اسلامی، ۱۳۹۲.

۱۸۴ ص.

ISBN 978-964-971-672-5

فیبا.

الف. زارعی، مصطفی،

۲. اسلام - افکار عمومی.

۲. اسلام شناسی.

۱. خاورشناسی.

۹۵۰

ج. عنوان.

ب. بنیاد پژوهشهای اسلامی.

مترجم

۱۳۹۲ ش ۴ / ۷ / ۲۲ / ۸ / ۲۲ DS

۳۳۴۸۷۹۹

کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

شرق شناسی

و پیشینه فکری برخورد تمدن ها

دکتر محمود حمدي زقزوق

ترجمه و تحقیق سيد مصطفی زارعی

ویراسته زهرا رهبرنیا

چاپ اول: ۱۳۹۲/۲۰۰۰ نسخه، وزیری / قیمت: ۲۰۰۰۰ ریال

چاپ و صحافی: مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی

بنیاد پژوهشهای اسلامی، مشهد: صندوق پستی ۳۶۶-۱۷۳۵

مراکز توزیع:

تلفن و دورنگار واحد فروش بنیاد پژوهشهای اسلامی: ۲۲۳۰۸۰۳

فروشگاه های کتاب بنیاد پژوهشهای اسلامی، مشهد: ۲۲۳۳۹۲۳، قم: ۷۷۳۳۰۲۹

www.islamic-rf.ir

info@islamic-rf.ir

حق چاپ محفوظ است

فهرست

۷	چکیده دکترزما
۱۱	مقدمه مترجم
۱۵	سخنی با خواننده
۲۳	مقدمه
۲۹	فصل اول: پیش درآمد تاریخی
۲۹	تاریخچه استشرق و تکامل آن
۲۹	مقدمه
۳۰	نقطه آغاز
۳۴	دو رویکرد متفاوت
۳۹	فرهنگ عربی در کاخ امپراتور
۴۱	استشرق و تبشیر
۴۶	تلاش های جدی برای فهم اسلام
۵۱	دوره شکوفایی استشرق
۵۶	جلوه هایی از فعالیت استشرق
۵۸	استشرق و استعمار
۶۴	یهود و استشرق
۶۶	آینده استشرق
۷۱	فصل دوم: مستشرقان و موضع آنان نسبت به اسلام

۷۱.....	مقدمه
۷۳.....	فعالیت های مستشرقان
۷۳.....	۱- تدریس دانشگاهی
۷۵.....	۲- جمع آوری کتب خطی
۷۷.....	۳- تحقیق و انتشار
۷۸.....	۴- ترجمه
۸۰.....	۵- تألیف
۸۰.....	الف) تاریخ ادبیات عرب
۸۳.....	دایر المعارف اسلامی
۸۵.....	ج) جنگ ها
۸۵.....	هدف های مستشرق
۸۹.....	۱- هدف های علمی
۹۰.....	۲- هدف های تاریخی
۹۰.....	۳- هدف های سیاسی
۹۱.....	گروه های مستشرقان
۹۳.....	شیوه کار مستشرقان
۹۷.....	نمونه هایی از نظریات مستشرقان درباره اسلام
۹۷.....	قرآن
۱۱۶.....	سنت نبوی
۱۲۴.....	شریعت اسلام و قانون روم
۱۲۸.....	فلسفه اسلامی
۱۳۳.....	ملاحظات بر نظریات مستشرقان
۱۴۳.....	فصل سوم: موضع ما نسبت به استشراق
۱۴۳.....	مقدمه
۱۴۴.....	نزاع فکری و ملزومات آن
۱۵۱.....	۱. دانشنامه پاسخ به مستشرقان
۱۵۲.....	الف) نحوه بررسی

فهرست مطالب	۵
ب) شاخه‌های علوم و اندیشه اسلامی	۱۵۴
ج) گام‌های مقدماتی و مراحل آن	۱۵۴
د) تهیه و تحریر	۱۵۵
ه) بازنگری و بررسی	۱۵۶
و) انتشار محدود	۱۵۶
ز) چاپ، انتشار و ترجمه	۱۵۶
میشئت علمی طرح	۱۵۷
۲. بنیادهای علمی اسلامی جهانی	۱۵۹
۳. دایرةالمعارف اسلام جدید	۱۶۴
۴. مؤسسه‌های تبلیغ اسلام	۱۶۵
۵. ترجمه اسلامی قرن بیستم	۱۶۹
۶. پالایش میراث اسلامی	۱۷۱
۷. حضور اسلامی در غرب	۱۷۳
۸. گفتگو با مستشرقان میانه‌رو	۱۷۵
۹. انتشارات اسلامی جهانی	۱۷۵
اما بعد	۱۷۶
ضمیمه	۱۷۹
مرکز پژوهش و دایرةالمعارف‌های اسلامی	۱۷۹
فهرست منابع	۱۸۳

چکیده دکتر زمانی

اسلام، اخلاص و عمل‌ترین دین الهی است که خداوند آن را برای آموزش برترین و جامع‌ترین آموزه‌های حیاتی و سعادت‌بخش برای بشریت فرستاده است. قوانینی که سعادت و خیر شخصی فرد و جامعه را در دنیا و آخرت تأمین نموده، به دلیل متناسب بودن امورهای آن با گرایش‌های فطری انسانی، با اقبال همه جوامع بشری روبه‌رو خواهند شد و در نهایت همگان آن را خواهند پذیرفت. اما عده‌ای از فرهیختگان دیگر ادیان، به‌ویژه غربیان که صدای اسلام را شنیدند، با نیت‌ها و انگیزه‌های متفاوت به پژوهش در آموخته‌های اسلام و ویژگی‌های ملل مشرق زمین پرداختند. مستشرقان و اسلام‌پژوهان غربی از نظر نیت به سه گروه، قابل تقسیم‌اند: مستشرقان منصف و حقیقت‌خواه، مستشرقان تبشیری و مستشرقان استعماری.

غالب مستشرقان منصف یا به حقانیت و برتری معارف اسلام کاملاً پیوسته، رسماً به آیین مسلمانان درآمدند و یا حداقل با حفظ دیانت پیشین خویش، در نوشته‌های خود به تمجید از زیبایی‌های معارف اسلامی و کمالات پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله پرداختند. مستشرقان تبشیری همان کشیشان و مأموران کلیساها بودند که به قصد عیب‌جویی از دین اسلام و منکوب نمودن آن و تبشیر و ترویج مسیحیت به اسلام‌شناسی و تدوین کتب و مقالات پرداختند. مستشرقان استعماری مأموران

دولت‌های استعمارگر و جاسوسان آن‌ها بودند که به قصد کشف نقاط آسیب‌پذیر و سلطه بر کشورهای اسلامی به شرق‌شناسی و اسلام‌شناسی پرداختند.

در این میان، تمدن غربی که آمیزه‌ای از تبشیر مسیحیت و سلطه استعماری با بهره‌گیری از تکنولوژی وضعیت جدید غرب است، نگران خیزش مجدد است اسلامی در عرصه دانش و فناوری و بازآفرینی تمدن از دست‌رفته خویش و اقامه یک تمدن درخشان، مرکب از پیشرفت‌های علمی، صنعتی، ارزش‌ها، کمالات اخلاقی و انسانی شد و برای پیشگیری از رشد علمی و تمدنی مسلمانان که پیروز انقلاب اسلامی ایران و ظهور مدل جدید حکومت (جمهوری اسلامی) اولین مصداق موفق آن بود، به تکاپو و شرق‌شناسی و اسلام‌شناسی پرداخت تا راه‌های پیشگیری و پیشرفت تمدنی مسلمین و گسترش سلطه تمدن غرب را بیشتر شناسایی کند.

شرق‌شناسی و اسلام‌شناسی جدید غرب که با قالب‌های گوناگون وارد مشرق مسلمان شده است، دارای چنین پدیده نگران‌کننده جنگ تمدن‌ها است؛ آنچه را که هانتینگتون با صراحت یک کتاب برایش نوشته است.

کتاب حاضر ترجمه کتاب ارزشمند *الخلافة الفكرية للصراع الحضاري* تألیف دکتر محمود زقزوق است که فاضل احمدی، آقای سید مصطفی زارعی، آن را به فارسی ترجمه کرده است تا مورد آشنایی فی‌مختگان و دانش دوستان وطن عزیز اسلامی ما و حوزویان و دانشگاهیان قرار گیرد.

دکتر زقزوق، یکی از دانشمندان معاصر مصری است که بیش از چهل سال در موضوعات مختلف اسلامی و اجتماعی و فلسفی قلم زده است. در طول سال‌های ۸۵ تا ۸۷ که بنده دیدارهایی در قاهره با ایشان داشتم، او رئیس انجمن‌های علمی فلسفه مصر و وزیر اوقاف و شئون دینی مصر بود و همچنان بر اهمیت شناخت موضوع استشراق تأکید داشت. من دلیل خوش‌بینی او را نسبت به وحدت اهل

سنت و شیعه جویا شدم، وی گفت: من شاگرد علامه فلاطوری بودم. طبیعی بود که مدت‌ها زانو زدن در محضر یک عالم دینی فارغ‌التحصیل حوزه خراسان و قم که پس از تحصیل زبان آلمانی و گذراندن دوره دکتری و فوق دکتری فلسفه آلمانی در دانشگاه‌های آلمان به تدریس فلسفه اسلامی و مکتب ائمه اهل‌البیت علیهم‌السلام در آلمان پرداخته، این نتیجه شیرین را می‌تواند داشته باشد. مرحوم دکتر عبدالجواد فلاطوری بزرگ‌مردی بود که یک‌تنه حرکت عظیم تحول فلسفی و علمی را در آلمان و کشورهای اروپایی مجاور آلمان انجام داد. روحش شاد!

لازم می‌دانم همین‌جا یاد از حسن انتخاب این کتاب توسط جناب آقای زارعی و همت ایشان و ترجمه خوب آن، مطالعه آن را به همه جوانان و فرهیختگان توصیه کنم.

قم - دکتر محمدحسن زمانی

۹۱/۱/۱

مقدمه مترجم

شرق‌شناسی یا استشرق^۱ دانش مهمی است که به زبان، تاریخ، دین و... ملت‌های مشرق زمین می‌پردازد و دارای سابقه‌ای طولانی است که تأثیر عمده‌ای بر سیر مطالعات پیش‌ترهای حوزه تمدن اسلامی داشته است. گرچه مستشرقان در مطالعات این موضوعات مختلف مربوط به شرق را بررسی کرده‌اند، اما از آنجا که اسلام یکی از بزرگ‌ترین سنت‌های شرقی، و قرآن و سنت نبوی از اساسی‌ترین و مهم‌ترین ارکان اسلامی به شمار می‌رود، مستشرقان در همان آغاز کار استشرق، به قرآن و سنت نبوی اهتمام خاصی داشته و آثار بسیاری درباره آن ارائه کرده‌اند. مستشرقان به‌رر مصادیق درباره منابع و مصادر قرآن، منشأ وحیانی یا غیر وحیانی قرآن، حروف مقطعه، سوره‌ها و قراءات قرآن، سنت نبوی و منشأ آن، دست به تحقیق و تألیف زده و جایزهای جدی در این موضوعات وارد کرده‌اند که بیانگر اهمیت بررسی استشرق اینها مختلف آن است. در عین حال در جهان اسلام نیز دانشمندان مسلمان، اقلدای تألیف، کتب مختلف در خصوص استشرق و مستشرقان نموده‌اند. برای مثال تاج‌الدین بیش از دویست عنوان کتاب به زبان عربی در موضوع استشرق تألیف شده که در نوع خود توانسته است تا حدود زیادی به رفع شبهات مسلمانان عرب‌زبان

پیردازد؛ اما متأسفانه تا کنون تألیفات فارسی در این موضوع، انگشت شمار است. کتاب حاضر با عنوان *الاستشراق و الخلفية الفكرية للصراع الحضاري* از کتاب‌های ارزشمند این حوزه محسوب می‌گردد که دکتر محمود حمدي زقروق به زبان عربی تألیف کرده است.

دکتر زقروق دارای دکترای فلسفه از دانشگاه مونیخ آلمان می‌باشد که تا کنون فعالیت‌های علمی و اجرایی متعددی داشته است، از جمله: استاد فلسفه دانشکده اصول دین دانشگاه الأزهر، رئیس گروه فلسفه دانشکده مذکور، معاون رئیس دانشگاه الأزهر و وزیر اوقاف مصر. نامبرده در کنفرانس‌های مختلف بین‌المللی در موضوعات فرهنگی، علمی، اجتماعی شرکت کرده است و عضو مرکز پژوهش‌های اسلامی دانشگاه الأزهر است. وی کتاب‌های متعددی در زمینه‌های فلسفه، اخلاق، اسلام و استشراق تألیف نموده است. برخی از کتاب‌های نامبرده در حوزه استشراق عبارت است از: *الاسلام في نظرة الغرب العربي، الاسلام في تصورات الغرب و الاستشراق و الخلفية الفكرية للصراع الحضاري*.

مؤلف در کتاب حاضر، پیشینه تاریخ استشراق، موضع مستشرقان نسبت به اسلام، فعالیت‌های مستشرقان و رویکرد مستشرقان به قرآن و سنت نبوی، موضع ما نسبت به استشراق و راهکارهایی برای مقابله با استشراق را در قالب سه فصل بیان کرده است.

در راستای تأمین بخشی از نیازهای موجود در حوزه بررسی علل استشراقی و استفاده از نظریات دیگر دانشمندان مسلمان در این حوزه، کتاب حاضر ترجمه گردید تا برای استفاده در اختیار علاقه‌مندان قرار گیرد. مترجم با ترجمه معنایی کوشیده است، امانت علمی حفظ و مفاهیم مورد نظر نویسنده به طور دقیق در اختیار خواننده قرار گیرد. لازم به ذکر است که مترجم برخی از اعلام و واژه‌هایی را که نیاز به توضیح دارد، در پاورقی، شرح داده و با کلمه «مترجم» مشخص کرده است.

در پایان، شایسته است از استاد گرانقدر، جناب حجت الاسلام دکتر محمدحسن زمانی، استاد استشراق حوزه علمیه قم، به دلیل زحمات و راهنمایی‌های ارزنده‌شان در طول ترجمه، قدردانی و تشکر کنم.

سید مصطفی زارعی

مشهد مقدس - ۱۳۹۰

www.ketab.ir